

2. Інструкція про порядок формування та використання автоматизованого обліку генетичних ознак людини: наказ ДНДЕКЦ МВС України від 19.09.2013 р. № 19/50-227н.

3. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4988-17>.

4. Про державну реєстрацію геномної інформації людини: Проект Закону України. URL: https://mvs.gov.ua/ua/pages/Pro_derzhavnu_restraciju_genomnoi_informacii_lyudini.

5. Котляренко Л.Т. Новели законодавчого забезпечення генетичної (геномної) ідентифікації / Л.Т. Котляренко // Теорія та практика судово-експертно діяльності: збірник матер. круглого столу (17 листопада 2019 року). Київ, 2013. С. 232–236.

Байгуш Володимир Володимирович,
судовий експерт сектору № 2 (м. Бердянськ)
відділу судової експертизи (м. Мелітополь)
Запорізького науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України

ВПЛИВ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПОТОЖИРОВИХ СЛІДІВ РУК

В судовій практиці доволі часто постає питання про визначення давності утворення слідів рук на об'єктах в умовах навколишнього середовища, особливо в тих випадках, коли підозрюваний стверджує, що перебував на місці злочину за декілька днів до його скоєння.

Вилучені на місці події сліди рук являються вагомим доказом та дозволяють зв'язати людину з будь-яким місцем або об'єктом. За таких обставин як у сторони захисту так і у сторони обвинувачення виникають запитання про можливість встановлення часу залишених потожирових слідів на поверхні об'єкту.

Зазвичай криміналісти при вирішенні питання щодо довговічності слідів рук вважають, у разі якщо дактилоскопічний порошок легко прилипає до потожирового сліду та не потребує постійного опиловання, то слід залишений нещодавно, оскільки в умовах навколишнього середовища здійснюється інтенсивний вплив на слідоутворюючу речовину (за дощової погоди сліди пальців рук «замиваються») і сліди будуть виглядати тьмяними; за сонячної погоди відбувається процес випаровування та вицвітання і сліди будуть виглядати бляклими).

Спроби визначити «строк давності» потожирових слідів у світі починаються з 60-х років ХХ століття. Приводом для цього стали деякі судові рішення, які спростовують думку про те, що експерти можуть давати достеменні свідчення про вік слідів пальців рук.

Так, наприклад, у справі *Beasley v. State* (США) суд не прийняв свідчення експерта до уваги, тому що останній не провів «контрольний

тест», в якому перевіряються всі фактори впливу на сліди, такі як повітря, вологість, пи́л і тепло, щоб визначити, як довго відбитки залишатимуться на даній поверхні та можуть бути візуалізовані за допомогою порошку [1, с. 431].

Подібне рішення спостерігається і у справі *Levine v. Remolif* (також США). Під час судового розгляду справи експерту було поставлене питання щодо часу утворення відбитків пальців, на що експерт не зміг точно відповісти, а висловив лише припущення. Як результат суд не врахував свідчення цього експерта [2, с. 720].

Наразі закордонні вчені-криміналісти досягли значних успіхів у дослідженні питання «строку давності» потожирових слідів рук, а результати їх досліджень знайшли своє відображення в опублікованих науково-практичних роботах, в яких детально описані зміни у потожирових слідах пальців рук в залежності від пройденого часу та в залежності від впливу оточуючого середовища [3, с. 962–969; 4, с. 102–108; 5, с. 261–266; 6, с. 514–522].

Значна кількість цих науково-практичних напрацювань присвячена лабораторним дослідженням деградації компонентів в слідах рук, що утворюються потом і сальними залозами. Проте закордонні криміналісти ще не до кінця дослідили питання «строку давності» потожирових слідів пальців рук, які можуть містити інші забруднюючі речовини.

Проведені експерименти показали, що довговічність сліду пальця руки мінлива і залежить від багатьох факторів, включаючи речовину, яка приймала участь у його утворенні. Деякі сліди можуть відносно швидко зникати під впливом навколишнього середовища. Потожирова речовина, що виділяється порами на руках, є однією з тих речовин, які легко пошкоджуються. Дійсно, старі потожирові сліди пальців рук в ході тестування вимагали подальшого опилювання порошком та були слабо видимими. Однак у повсякденному житті людина часто торкається інших предметів та поверхонь, що може призвести до перенесення забруднюючих речовин на її руки. Наприклад, дотик до власного обличчя або волосся може призвести до потрапляння поту з пір сальних залоз на руки. Складові частини сального поту роблять його більш стійким, ніж звичайний піт, і тому він може зберігатися довше. При вживанні їжі на руки людини також можуть потрапити різноманітні харчові інгредієнти. Для відбитка пальця потрібно лише невелика кількість забруднюючої речовини, щоб пальці людини все ще здавалися чистими. Сліди пальців із залишками їжі чи лляної олії можуть зберігатися на непористій поверхні об'єкту більше 2,5 років, незважаючи на те, що вони піддаються впливу різних погодних умов. Ці сліди легко візуалізувалися, не вимагали постійної обробки порошком, були хорошої якості та придатні для ідентифікації. Деякі сліди були виявлені до нанесення порошку [7].

Наведу приклад з власного досвіду вилучення слідів папілярних узорів на об'єктах.

В літку цього року на дослідження була направлена алюмінієва банка з-під напою, вилучена на подвір'ї зруйнованої будівлі, з метою виявлення на її поверхні слідів папілярних узорів. З моменту скоєння злочину до вилучення об'єкту минуло близько чотирьох тижнів в умовах впливу навколишнього середовища. При обробці немагнітним дактилоскопічним порошком на поверхні банки були виявлені сліди папілярних узорів, які за своєю якістю та достатньою кількістю окремих ознак будови папілярних узорів були признані придатними для ідентифікації особи. В подальшому проведенням порівняльним дослідженням була встановлена тотожність між виявленими слідами на банці та відбитками пальців рук на дактилоскопічній карті підозрюваного. Але, можливість виявлення вищезазначених слідів, через такий тривалий період з моменту їх утворення, була обумовлена збігом різних сприятливих факторів (погодні умови, місце знаходження об'єкту, локалізація слідів на об'єкті, забруднення рук підозрюваної особи після вживання їжі та наявність масної речовини), які були підтверджені в ході слідства.

В залежності від умов сліди папілярних узорів можуть бути виявлені та визначені придатними для ідентифікації особи навіть після багатьох місяців або років після впливу на них різних факторів. Тому твердженням про те, що слід папілярного узору «свіжий», без наукового обґрунтування, можна упереджено поставитися до справи, дати помилкову оцінку доказам і ввести суд в оману.

Як висновок зазначимо, що наразі існує необхідність у проведенні дослідження «строків давності» потожирових слідів рук на різних поверхнях об'єктів за всіляких умов впливу навколишнього середовища, що дасть можливість розширити доказову базу та сприяти повному і всебічному розслідуванню злочинів.

Список використаних джерел

1. Beasley v. State, 404 P.2d 911; 81 Nev. 431.
2. Levine v. Remolif 80 Nev. 168, 390 P.2d 718, 720.
3. Giorgia De Paoli et al, Photo- and Thermal-Degradation Studies of Select Eccrine Fingerprint Constituents, J Forensic Sci, July 2010, Vol. 55, No. 4, 962–969.
4. Céline Weyermann et al, Initial Results on the Composition of Fingerprints and its Evolution as a Function of Time by GC/MS Analysis, Vol 56, Issue 1, 102-108 January 2011.
5. Dikshitulu YS et al, Aging Studies on Fingerprint Residues Using Thin-layer and High Performance Liquid Chromatography, Forensic Science International, 1986, 31 (4): 261–266.
6. Ricci C et al, Chemical Imaging of Latent Fingerprint Residues, Applied Spectroscopy 2007, 61(5): 514–522.
7. How Long Can an Identifiable Fingerprint Persist on an Exterior Surface? Simon Bunter, April 2014, URL: <https://keithborer.co.uk/sites/default/files/%20SBCSEyeFPLongevityPaper.pdf>.